

Захисна поведінка. Тварин більше хвилює контакт з новими незнайомими членами групи, ніж з людиною. Вони з цікавістю підходять до краю вольєра, коли там є люди і розглядають їх. Для годування та прибирання працівники зоопарку заходять у вольєр і це тварин не лякає.

Поведінка при розмноженні. У зоопарку дитинчата народжуються доволі рідко, при цьому їх кількість у приплоді також є меншою. Та й сама вагітність для самки є небезпечною. Так, у 2008 р. в Рівненському зоопарку загинула самка F5399. Під час розтину було виявлено, що вона була вагітна двома дитинчатами і загинула внаслідок патологічних пологів.

У штучному середовищі у самиці нерідко спостерігаються збої у материнській поведінці. Вона може стати агресивною, задушити чи сильно поранити маля. Після спаровування спостерігається незвичайна поведінка – сурікати сидять в норі, вони агресивно настроєні до обслуговуючого персоналу.

У 2014 році працівники Рівненського зоопарку виявили на вході у нору дитинча суріката. Збоїв у поведінці самки не було, проте через деякий час маля зникло. Припускають, що його засипало землею у норі. Після цього випадків народження сурікатів у даному зоопарку не спостерігалось.

Висновки. За результатами здійснених спостережень нами виділено такі форми поведінки сурікатів при утриманні в неволі: територіальна, соціальна, харчова, захисна та поведінка при розмноженні. Сурікати змогли пристосуватися до життя в зоопарку і почувають себе тут доволі комфортно та через обмеженість території, нехарактерні місцям їх поширення, клімат та їжу, вони піддаються стресу та часто хворіють. Штучно створені умови не можуть замінити природні, що і проявляється у змінах поведінки тварин.

Список використаної літератури

1. Удивительные животные / Андреа Веллер-Эссерс; перевод с нем. Н.В. Балеевой – Москва: Издательство АСТ, 2016. – 191 с.

УДК 911.2:574 (477.7)

Л.А. Прохорова,
кандидат геологічних наук, доцент,
Т.В. Зав'ялова,
старший викладач
О.В. Непша,
старший викладач
(Мелітопольський державний педагогічний
університет імені Богдана Хмельницького)

НЕСПРИЯТЛИВІ ПРИРОДНІ ЯВИЩА, ЯКІ ВПЛИВАЮТЬ НА ЕКОЛОГІЧНИЙ СТАН ҐРУНТІВ МЕЛІТОПОЛЬСЬКОГО РАЙОНУ

Ґрунти Мелітопольського району потерпають від дії несприятливих явищ як природного так і антропогенного характеру.

До найбільш небезпечних природних явищ для Ґрунтів Мелітопольського району належить водна ерозія. В результаті водної ерозії змивається родючий шар Ґрунту, а також крім руйнування Ґрунтового покриву втрачаються і талі води, які вкрай необхідні в умовах посушливого клімату, розчленовуються поля, замулюються річки, ставки, водойми, зрошувальні і дренажні системи. В еродованих Ґрунтах зменшується запас гумусу, азоту, фосфору, калію та інших поживних елементів, тобто Ґрунт втрачає свою родючість [1].

На території району мають місце дефляційні процеси. Головними причинами їх виникнення постають як природні передумови – велика швидкість вітру, сухість ґрунтів, легкість їх механічного складу, розораність сільськогосподарських суміжних територій, так і антропогенні – відсутність деревно-чагарникової зеленої зони в межах населених пунктів та слабка мережа вітрозахисних смуг у приміських територіях [3]. В результаті дефляційних процесів вивітрюється верхній родючий шар ґрунтів, знижуючи цим їх якісні характеристики. Мелітопольський район характеризується значним розвитком процесів вітрової ерозії при помірній водній ерозії. Суттєвим антропогенним фактором, що спричиняє ерозію ґрунтів, є структура ріллі (посівних площ). Наявність в структурі використання ріллі 30,8% просапних культур, картоплі, овоче-баштанних та 11,1% чистого пару створює ерозійно небезпечний фон, особливо при розміщенні соняшнику, кукурудзи, картоплі на схилах. При зменшенні площі порушених земель за останні п'ять років постійно зменшуються рекультиваційні роботи [2].

Таким чином, сільське господарство Мелітопольського району розвивається в складних природно-кліматичних умовах. У роки з пиловими бурями практично вся територія району піддана дії вітрової ерозії. Значно зменшився вміст гумусу в ґрунтах. Щорічно з кожного гектара внаслідок ерозії втрачається 350 кг гумусу. Основні причини зменшення гумусу: посилення його мінералізації, втрати при змиві верхнього найбільш гумусованого горизонту, недостатня кількість внесення органічних добрив. У зв'язку з цим в землеробстві району склався гострий дефіцитний баланс гумусу і елементів мінерального живлення рослин.

Зниження родючості ґрунтів. Гумус є важливим джерелом елементів живлення, але динаміка цього показника незадовільна. За вмістом гумусу ґрунти Мелітопольського району характеризуються наступними показниками: до 1,5% гумусу – 200 га; 1,6-2,5% гумусу – 3600 га; 2,6-3,5% гумусу – 49200 га; 3,6-4,5% гумусу – 64500 га; 4,6-5,5% гумусу – 2900 га [1]. В цілому по району за даними Запорізького центру «Облдержродючість» вміст гумусу знизився на 0,1%. Головною причиною зниження гумусу є дуже мале внесення (0,5 т/га) в останні роки органічних добрив, недостатнє надходження органічних речовин за рахунок поживних та кореневих залишків, посилена мінералізація органічної речовини в результаті інтенсивного вирощування просапних культур, змиття родючого гумусового шару ґрунту в результаті водної ерозії. Середній вміст гумусу в районі по відношенню до еталонного (6,2%) складає тільки 3,35%. Отже, усі ґрунти Мелітопольського району потребують збереження і збільшення кількості гумусу [1,2].

Засоленість ґрунтів. Не менш значущою проблемою ґрунтів району є їх засоленість, яка в першу чергу генетично пов'язана з неглибоким заляганням надто мінералізованих ґрунтових вод та розташуванням ґрунтів поблизу берегів Молочного лиману. Негативний вплив на якість ґрунтів також чинять зрошувальні води. Вже зараз джерела зрошення класифікують як обмежено придатні і рідше – як умовно придатні (через небезпеку осолонцювання). Але площа таких ґрунтів в районі невелика. Вони розташовані переважно на території Мордвинівської сільради та на окремих ділянках Новенської і Долинської сільрад.

В районі має місце підтоплення ґрунтів. На території району періодичному підтопленню підпадають території сс. Костянтинівка, Вознесенівка, Новобогданівка, Мордвинівка. Однак протягом останніх років внаслідок проведення робіт зі спорудження локальних дренажних систем та одночасно природного скорочення кількості опадів підтоплення стали проявлятися значно менше. В результаті шкідливої дії вод виникає підтоплення будівель, погіршується санітарна обстановка, гинуть багаторічні насадження, а сільськогосподарські товаровиробники несуть великі збитки в результаті підтоплення родючих ґрунтів.

Для території району характерні просадкові явища. Просідання ґрунтів частіше виникає штучно, наприклад, при надмірному зрошенні або в результаті прорахунків інженерно-будівельних робіт, а також може бути викликано геоморфологічними процесами та особливостями механічного складу ґрунтів. Головною причиною просідання являються лесові ґрунти, які розповсюдженні практично на усій території району і займають площу більшу, ніж решта територій зі складними умовами, разом узяті. Потужність лесових товщ і ступінь їх структурної нестійкості найбільш значна в районному центрі – м. Мелітополь. Осідання ґрунту під будинками і спорудами при замочуванні можуть становити величини порядку 1 м, при додаткових діях динамічних та статичних навантажень вони виростають до 1,5 м [3].

Мелітопольський район знаходиться у степовій зоні, для якої характерне жарке літо з високими температурами та малою кількістю опадів. Тому в цей період року великої шкоди завдають посухи та суховії. Найбільше від цього потерпає сільське господарство, яке несе в цей період року великі збитки. Посухи викликають значну сухість ґрунту, навіть спричиняють його розтріскування і тому виникає потреба зрошення, яке частіше за все призводить до осолонцювання ґрунтів. Великої шкоди зазнають культурні рослини в період суховіїв. В результаті дії цих вітрів видувається верхній родючий шар ґрунту, зменшується кількість вологи в ґрунтах та при великій і тривалій дії вітрів може виникати присипання ґрунтом культурних рослин [5].

Література

1. Агрохімічна паспортизація земель Мелітопольського району. –Запоріжжя: Запорізький центр Облдержзродючість, 2000. – 205 с.
2. Офіційний сайт Мелітопольської районної державної адміністрації [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: mrda.gov.ua.
3. Північно-Західне Приазов'я: геологія, геоморфологія, геолого-геоморфологічні процеси, геоекологічний стан: [монографія]/Л.М. Даценко, В.В. Молодиченко, О.В. Непша та ін.; відп. ред. Л.М. Даценко. – Мелітополь: Видавництво МДПУ ім. Б.Хмельницького, 2014. – 308с.
4. Твоє майбутнє – земля за порогами. –Запоріжжя: Дніпровський металург, 2015. – 276 с
5. Фізична географія Запорізької області: [Хрестоматія]/ Відп. ред. Даценко Л.М.– Мелітополь: Вид-во МДПУ ім. Б. Хмельницького, 2014.–200с

УДК 332.3

В.В. Царук

(ВСП «Рівненський коледж» НУБіП України)

СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФЕРМЕРСТВА В УКРАЇНІ ТА РІВНЕНСЬКІЙ ОБЛАСТІ

Фермерське господарство – особливий вид підприємницької діяльності громадян України, що полягає у виробництві, переробці та реалізації сільськогосподарської продукції з метою одержання прибутку. У сучасних умовах така форма аграрного господарювання потребує особливого правового захисту та підтримки з боку держави.

На основі аналізу норм Закону України «Про фермерське господарство» та наукової літератури можна виділити наступні істотні ознаки фермерського господарства [1]: 1) фермерське господарство – це самостійний суб'єкт аграрного господарювання; 2) воно є юридичною особою; 3) це форма підприємницької